

عزاداری در بزرگترین بازار سرپوشیده جهان / نیم قرن دلدادگی بی‌حاشیه

عزاداری بازار تاریخی تبریز نمونه‌ای از عزاداری‌های بی‌حاشیه و بی‌آسیب است که هنوز پای طبل و سنج به آن باز نشده و می‌تواند پذیرای گردشگران مذهبی باشد.

عزاداری بازار تاریخی تبریز نمونه‌ای از عزاداری‌های بی‌حاشیه و بی‌آسیب است که هنوز پای طبل و سنج به آن باز نشده و می‌تواند پذیرای گردشگران مذهبی باشد.

خبرگزاری مهر، گروه استان‌ها و ndash& بهنام عبداللهی: «بازار، معادل انگلیسی ندارد. خارجی‌ها هم به بازار ما می‌گویند بازار.» این را یک کارشناس تاریخ می‌گوید. او معتقد است واژه‌هایی مثل «پاساژ و مال» هرگز نمی‌توانسته‌اند بازار را معنا کنند.

البته شاید «پاساژ» بتواند جنبه خرید و فروش بازار را توصیف کند، اما بازاری مثل بازار تبریز به این خاطر ثبت جهانی نشده است. وقتی می‌گوئیم بازار، از جایی صحبت می‌کنیم که مسجد دارد، حمام دارد، مدرسه دارد، حجره دارد، چندین گونه شغل دارد و علاوه بر داد و ستد کالا، اتفاقات دیگری هم در آن می‌افتد.

در هیچ پاساژی نمی‌توانید ببینید که به خاطر یک جشن ملی یا مذهبی سقف و دیوارها را آذین‌بندی و تزئین کنند، مغازه‌دارها شیرینی بخرند، به همدیگر تبریک بگویند. همین‌طور نمی‌توان پاساژی مدرن پیدا کرد که در سالگرد یک واقعه تاریخی مثل قیام کربلا و شهادت امام حسین (ع) همه‌جا را با پرچم سیاه پوش کنند، در یک راسته جمع بشوند، سینه بزنند و عزاداری کنند.

شاید به همین خاطر است که خیلی‌ها معتقدند عزاداری بازار تبریز می‌تواند یک جاذبه گردشگری باشد. البته حالا هم هست. الن مارکی، یک گردشگر فرانسوی می‌گوید هر سال برای تماشای عزاداری بازار تبریز سعی می‌کند به این شهر سفر کند.

این عزاداری دیدن دارد

او به خبرنگار مهر می‌گوید: «در نقاط مختلف جهان، فستیوال‌ها و کارناوال‌های متعددی به بهانه مناسبت‌های مختلف برپا می‌شود که برخی از آنها حالا به یک برند تبدیل شده‌اند و سالانه صدها هزار نفر از علاقه‌مندان در آنها شرکت می‌کنند.»

«اینکه به شکلی منظم افراد در سنین و جایگاه‌های مختلف بدون هیچ تشریفاتی در بازار عزاداری می‌کنند و اعتقادات خود را در یک مکان تاریخی و زیبا زنده نگه می‌دارند ارزشمند است.» این گردشگر فرانسوی معتقد است اگر یک مراسم ملی یا دینی بتواند به برند یک شهر یا کشور تبدیل شود و توریست‌ها را به خود جذب کند، در کنار بحث‌هایی مثل توانمندسازی اقتصاد، در صدور فرهنگ یا دین یک ملت به نقاط مختلف جهان هم می‌تواند اثرگذار باشد.

«بی‌نظیر» واژه‌ای است که الن برای توصیف عزاداری بازار تاریخی تبریز استفاده می‌کند: «اینکه به شکلی منظم افراد در سنین و جایگاه‌های مختلف بدون هیچ تشریفاتی در بازار عزاداری می‌کنند و اعتقادات خود را در یک مکان تاریخی و زیبا زنده نگه می‌دارند ارزشمند است.»

عزاداری در بازار تبریز کار دیروز و امروز نیست. گفته می‌شود عزاداری در بازار تبریز از ۵۰۰ سال قدمت دارد. یعنی از زمان تأسیس این بازار که حالا عناوینی همچون «بزرگ‌ترین بازار سرپوشیده جهان» و «موزه زنده» را به خود اختصاص داده است.

طبل و سنج از درب بازار داخل نمی‌شود

در عزاداری بازار تبریز برخلاف بسیاری از دسته‌جات و هیئت‌ها پول‌های میلیونی برای مداحی رد و بدل نمی‌شود.

همچنین هیچیک از افراد مشهور یا به اصطلاح سلبریتی برای خودنمایی در این عزاداری شرکت نمی کنند. بسیاری از کارشناسان مذهبی معتقدند هیچ آسیبی متوجه عزاداری های بازار تبریز نشده؛ حتی در سال های اخیر هیچکس از بازار تبریز صدای طبل و سنج نشنیده است.

با قرعه کشی که میان ۲۵ محله قدیمی تبریز برگزار می شود، دسته یا هیئت عزاداری هر محله در نوبت خود از درب صندوقی بازار در حال سینه زنی و زنجیرزنی وارد بازار می شود و با گذر از راسته های مختلف همچون بازار صادقیه، بازار مسگر، بازار دلالان، بورکچی و قندفروشان وارد تیمچه معروف و باشکوه مظفریه می شود.

محمدتقی شهیری، یکی از بازاریان قدیمی تبریز در گفتگو با خبرنگار مهر در این باره بیش تر توضیح می دهد: «هر کدام از دسته جات حسینی بر اساس سنت دیرینه برگزاری این مراسم ها، نام یکی از خیابان ها و محلات قدیمی تبریز را بر دوش می کشند و هر کدام با علم های ویژه ای دسته جات زنجیرزنی، سینه زنی و مرثیه خوانی مسیر بازار را طی می کنند».

او از جزئیات دسته ها در بازار توضیح می دهد: «میدان داران در وسط این هیئت های عزاداری وظیفه میدان داری و حفظ نظم و ترتیب را برعهده دارند. میدان داران معمولاً از جوانان پرتوان و قوی هیکل دسته هستند تا توان هدایت با نظم و ترتیب هیئت را در طول این مسیر نسبتاً طولانی را داشته باشند. پیر و جوان در کنار هم و دوشادوش همدیگر به عزای سید و سالار شهیدان می گریند و اشک ماتم می ریزند».

شهیری می گوید که هر دسته یک عرب، عجم و سینه زن دارد که دسته عرب ها پیش از همه وارد بازار شده و پس از آن عجم و بعد زنجیر زنان وارد می شوند.

یکی دیگر از جلوه های عزاداری در بازار تبریز، پخش نذورات است. بیش تر مغازه دارها در ایام محرم کسب و کارشان را تعطیل می کنند و مقابل مغازه خود صندلی می چینند تا با چایی و کیک و ... از عزاداران محلات مختلف پذیرایی کنند.

نمونه یک عزاداری اصیل و سنتی

مرثیه و نوحه های بازار تبریز کمی متفاوت از سایرین است و با لحن و سبک قدیمی خوانده می شود که الفاظ قدیمی زیادی از زبان ترکی اذری نیز در آن ها به گوش می رسد. عزاداری بازار تبریز نماد بکر و دست نخورده از فرهنگ اصیل عزاداری در آذربایجان است که شاید به دلیل بافت سنتی بازار هنوز برخی بدعت های نامطلوب وارد آن نشده است. حجت الاسلام والمسلمین شعبانی، مدیرکل تبلیغات اسلامی آذربایجان شرقی هم در این باره به مهر می گوید: شیوه عزاداری در بازار تبریز نمونه یک عزاداری اصیل و سنتی است که می تواند در زنده نگه داشتن یاد امام حسین (ع) و مکتب ایشان بیش از همیشه تأثیرگذار باشد.

او معتقد است باید با اتخاذ برخی سیاست ها زمینه حضور گردشگران و علاقه مندان از نقاط مختلف جهان در عزاداری بازار تاریخی تبریز فراهم شود.

حالا که بیش تر افراد از بروز برخی آسیب ها در دسته جات عزاداری گلایه می کنند، فرصت خوبی است تا برای معرفی عزاداری بازار تبریز در سطح کشور و جهان، قدم هایی محکم تری برداریم. چه اشکالی دارد گردشگران در کنار صنایع دستی و شیرینی جات، کمی هم از فرهنگ مان به کشور خودشان ببرند؟